MUHAMMED KURTUBÎ (Muhammed bin Ahmed bin Muhammed bin Yahyâ)

Mâlikî mezhebinin büyük hadîs ve fıkıh âlimlerinden. İsmi, Muhammed bin Ahmed bin Muhammed bin Yahyâ bin Müferrec el-Emevî, el-Kurtubî olup, künyesi Ebû Bekir'dir. Abdurrahmân bin Hakem el-Emevî'nin azâdlısıdır. Künyesinin Ebû Abdullah olduğu da rivâyet edilmiştir. 314 (m. 926) yılında Endülüs'ün (İspanya'nın) Kurtuba şehrinde dünyâya gelmiştir. Kendisine İbn-i Fentûrî de denilir ki, Fentûrî Kurtuba şehrinin bir köyüdür.

Muhammed Kurtubî, ilim tahsili ve hadîs-i şerîf öğrenmek için Endülüs, Fas, Tunus, Trabluşşam, Beyrut, Sayda, Remle, Sûr, Şam (Dımeşk), İskenderiye ve Kalzem gibi pek çok yeri dolaşmış, boradaki âlimlerden hadîs ve fıkıh öğrenmiştir. Hadîs ilminde hafızlık derecesine ulaşmış olup, pekçok hadîs-i şarîfi ezbere bilirdi. Mâlikî fıkhında da büyük âlim olup, uzun seneler Endülüs'te kadılık yaptı.

Muhammed Kurtubî, pekçok kıymetli kitaplar te'lîf etmiş ve 380 (m. 990) yılı Receb ayının onbirinci günü vefât etmiş, gece Rabt mezarlığına defnolunmuştur.

Muhammed Kurtubî; Kurtuba'da Kâsım bin Esbag, Muhammed bin Abdullah bin Ebî Deylem, Muhammed bin el-Huşenî gibi âlimlerden hadîs-i şerîf öğrenmiştir. Ayrıca Mekke-i mükerremede Ebû Sa'îd bin el-A'râbî ve benzerleri, Medine'de Kâdı Mervânî'nin derslerini dinlemiş, onlardan ilim almış, Yemen bölgesini dolaşmış, oralardaki büyük âlimlerle görüşmüştür. Daha sonra Kudüs, Şam, Mısır gibi İslâm beldelerine gitmiş, kıymetli pekçok âlimden ilim öğrenmiş ve hadîs-i şerîf dinlemiştir.

Ebû Ömer, Ahmed bin Muhammed bin Abdullah et-Talemenkî, Ebü'l-Velîd Abdullah bin Muhammed bin Yûsuf el-Kurtubî, Ebû Sa'îd bin Yûnus, İbrâhîm bin Şâkir, Abdullah bin Rebî' et-Temîmî ve pekçok âlim de Muhammed Kurtubî'den ilim öğrenmiş ve hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

Muhammed Kurtubî, âlim ve edib, dünyâya kıymet vermeyen, şüpheli şeylerden uzaklaşan bir zât idi. Endülüs Emevî devletinin sultanlarından Mustansır-billah'ın yanında büyük bir kıymeti olup, onu önce İstece ve daha sonra başka yerlere kadı ta'yin etti.

Muhammed Kurtubî, pekçok hadîs-i şerîfi ezbere bilen, sika (sağlam, güvenilir) basîretli ve hadîs âlimlerinin hâllerine vâkıf bir âlimdi. Ebû Ömer Ahmed bin Muhammed bin Afîf, Muhammed Kurtubî'nin ilim ve hıfz yönünden hadîs âlimlerinin en zengini olduğunu bildirmiş ve "Bu fende (hadîs ilminde) onun bir benzerini daha görmedim. O hadîs âlimleri içerisinde en sağlamlarından olup, zabt yönünden âlimlerin en kuvvetlisi idi" buyurmuştur.

Muhammed Kurtubî (radıyallahü anh), her hâlinde Allahü teâlâya şükreden ve her gördüğü şeyden ibret alan bir zât idi. İnsanlara en kötü hâllerde bile Allahü teâlâya şükretmeyi tavsiye ederdi. Buyurdu ki; "Rabat'a gitmek üzere yola çıktım. Gölgeli bir yere vardığımda, bir zâtın orada bulunduğunu gördüm. Bu zâtın elleri ve ayakları tutmuyor, gözleri de görmüyordu. Ve o bu haliyle Allahü teâlâya şükredip şöyle diyordu:

"Allahım, ben sana, yarattığın mahlûkların hamd ve şükürlerinin hepsinden daha çok hamd ve şükrederim. Çünkü sen, beni yarattığın diğer mahlûklar üzerine fazîletli kıldın."

Muhammed Kurtubî (radıyallahü anh) pekçok kitaplar yazmış olup, kitaplarının ekserisi fıkıh ilmine âittir, hadîs ilminde Kâsım bin Esbag'ın Müsned'ini bir kaç cildde toplamıştır. Ayrıca Tabiîn fıkhını toplamıştır. Fıkh-ül-Hasen-i Basrî kitabı, Hasen-i Basrî'nin (radıyallahü anh) fıkhî hükümlerini beyân eder, yedi cilddir. Fıkh-ûz-Zührî kitabında ise İmâm-ı Zührî'nin fıkhını toplamıştır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 1007

2) Ed-Dîbâc-ül-müzehheb sh. 316, 317, 320

3) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 97

4) Mu'cem-ül-müellifîn cild-9, sh. 19